

INDIKATORER FÖR HÅLLBAR REGIONAL UTVECKLING

PM 2006-09-11
Handlingsgruppen för hållbar utveckling

Innehåll

Inledning	4
Vad är en indikator?	4
Indikatorernas syfte.....	6
Viktiga kriterier för regionala hållbarhetsindikatorer	6
Befintliga indikatorer för hållbar regional utveckling - vad används i landets olika regioner.....	7
Srarlika indikatorer redan idag.....	7
Vanliga ämnen i dagens regionala indikatorpaket	8
Temaområden som inte tas upp i de nationella indikatorerna	8
Diskussion.....	9
Balansera samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling.....	9
Vara intresseväckande för regionala beslutfattare och allmänhet	10
Lätta att läsa och förstå	11
Överensstämma med internationella och nationella indikatorer	11
Tillgängliga på läns- och kommunnivå.....	11
Bygga på statistik av god kvalitet.	12
Långsamma och snabba	12
Förslag	12
Sprida till andra	14
Bilaga 1: Handlingsgruppen för hållbar utveckling	17
Bilaga 2: Förfrågan, regionala indikatorer våren 2006	18
Bilaga 3: ITPS förslag till indikatorer för regional utveckling.....	19
Bilaga 4: EUs strukturindikatorer.....	20
Bilaga 5: EUs indikatorer för hållbar utveckling.....	21
Bilaga 6: Nationella och regionala indikatorer för hållbar utveckling	24

Inledning

Nuteks regionala kontaktmannagrupp (RKG) har tillsatt en handlingsgrupp med uppgift att ta fram en plan för hur ”hållbar utveckling” kan tydliggöras och utvecklas i processen med regionala tillväxtprogram (RTP), samt hålla i dess genomförande. Arbetet tar främst sikte på kommande revidering av tillväxtprogrammen och planen ska bl a bidra till att tydliggöra hållbar utveckling inom RTP processen. Ett annat syfte är att bidra till att hållbarhetsaspekter på ett bättre sätt integreras i de regionala tillväxtprogrammen.

Handlingsgruppen för hållbar regional utveckling har definierat *indikatorer* som ett prioriterat område.

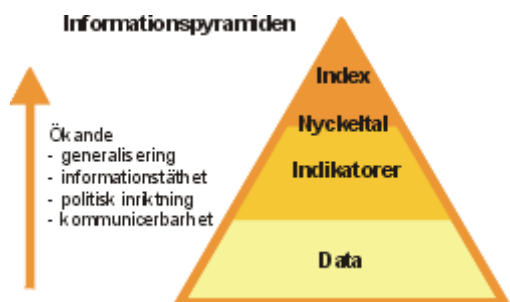
Det finns ett tydligt behov av att analysera och utveckla indikatorer för hållbar regional utveckling. Detta för att kunna följa och utvärdera pågående arbete samt fatta riktiga beslut, men också för att kunna leva upp till den nationella nivåns önskemål.

Regeringen presenterade i mars 2006 (Strategiska utmaningar, Skr.2005/06:126) 87 nationella indikatorer för hållbar utveckling, varav tolv har valts ut som huvudindikatorer. Dessa är tänkta att användas på nationell nivå. Hållbarhetsrådet kommer under de närmaste åren att arbeta med att vidareutveckla den lokala och regionala dimensionen av indikatorerna. Detta arbete kommer att samordnas med utvecklingen av indikatorer för uppföljning av den regionala utvecklingspolitiken och insatserna inom denna.

I detta PM lämnas handlingsgruppens förslag på hur man, i det regionala tillväxtarbetet, kan arbeta med indikatorer för hållbar utveckling. Diskussionen utgår från de nationella indikatorerna för hållbar utveckling. PM:et kan förhoppningsvis utgöra ett av flera underlag för det fortsatta arbetet.

Vad är en indikator?

Det finns flera olika begrepp när det gäller uppföljningsmått och terminologin är inte alltid enhetlig. Nedan ges en kortfattad redovisning för användning av olika begrepp, samt hur de används i detta PM. De begrepp som används i detta PM är data, indikator, huvudindikator, ämne och temaområde. Avsnittet baseras delvis på Naturvårdsverkets hemsida om indikatorer (www.naturvardsverket.se) samt Konsumentverkets PM 2003:10.

Bildtext: Naturvårdsverket har valt att definiera begreppet indikator med utgångspunkt från en informationspyramid, som illustrerar relationen mellan data, indikatorer, nyckeltal (eller huvudindikatorer) och index.

Data är den mest grundläggande komponenten i indikatorarbetet, basen för indikatorer, nyckeltal och index. Data är den ”minsta enheten” i uppföljningssammanhang. Det handlar om själva mätresultaten i sig. Data kan normalt sett i sig själva inte användas för att tolka läget för eller utvecklingen av situationen.

Indikatorer är data som valts ut och/eller sammanställts för analyser och åskådliggörande av förändringar. T ex bruttoregionalprodukt, kWh förbrukad energi, andel högskoleutbildade eller antal gästnätter. Indikatorer bygger på data, men skall ge mottagaren ett större informationsinnehåll. En indikator skall gärna omfatta både bearbetade data och en text som hjälper mottagaren med tolkningen.

Indikatorer förser beslutsfattare och andra målgrupper med underlag för åtgärder och beslut. En indikator visar/indikerar tillståndet i ett större system och bör väljas så att den på ett bra sätt förenklar informationen. Den kan därmed aldrig förklara alla orsakssammanhang. Indikatorns utformning är starkt beroende av vilken målgrupp den vänder sig till.

I de fall där indikatorer mest är sammanställningar av data, och kräver en hel del kunskap för att vara värdefulla för mottagaren, talar man ibland om uppföljningsindikatorer eller basindikatorer. Dessa riktar sig alltså framförallt till sakkunniga. Et sådant exempel är miljömålsarbetets indikatorer.

Nyckeltal kan användas synonymt med indikator. Med nyckeltal kan man även mena utvalda indikatorer som är särskilt centrala för tolkningen av det man vill bedöma och som åskådliggör och kommunicerar trender. På engelska kallas detta för ”headline indicators”. Till skillnad från uppföljnings-/basindikatorer skall nyckeltal i denna betydelse kunna förstås av lekmän. Nyckeltal kräver nästan alltid en kompletterande, mer detaljerad analys av trenderna i samhället för att man ska kunna basera några beslut på dem. Många som arbetar med indikator teori vill dock hävda att ett litet antal väl valda indikatorer är just det som man alltid bör sträva efter. Ytterligare en definition av nyckeltal är att det innebär ”relationer mellan två storheter”, t.ex. energiförbrukning i förhållande till bostadsyta. Vi har i detta PM undvikit termen nyckeltal och talar istället om **huvudindikatorer**.

Index är ett numeriskt värde som bildats på grundval av två eller fler indikatorer eller data och som på ett eller annat sätt sammanfattar detta dataunderlag. Det består av en sammanräkning av flera olika data/indikatorer, och kan betraktas som en matematisk metod. Skapande av index förenklar budskapet genom att informationen blir mer aggregerad. Index anses ofta vara alltför ”trubbiga” för att användas som beslutsunderlag. Detta är också handlingsgruppens mening, varför index inte tas upp ytterligare i detta PM. Index i den mening som beskrivs här ska inte sammanblandas med indexering av en variabel, vilket är något helt annat.

Presentationsverktyg är kartor, diagram, ikoner eller andra verktyg som kan användas för att illustrera uppföljningsresultat visuellt. Sådana verktyg kan användas som alternativ eller komplement till index och nyckeltal. De kan vara baserade på data, indikatorer, index eller nyckeltal.

Ämne används i betydelsen ett specifikt ämnesområde som kan presenteras i form av olika alternativa indikatorer. Ett exempel är besöksnäringen (ämne), där utvecklingen kan följas i form av olika alternativa indikatorer, t ex antal övernattningar, andel av antalet gästnätter i

Sverige, utländska gästnätter, gästnätter i relation till folkmängd, antal internationella arrangemang, kronor per övernattningsbesök osv.

Tema används i betydelsen ett bredare temaområde som speglas genom flera olika indikatorer för skilda ämnen. Social sammanhållning kan t ex presenteras i form av indikatorer inom ämnesområdena arbetslöshet, ekonomisk utsatthet, valdeltagande, grundkrav i skolan m.m.

Indikatorernas syfte

Regionala analyser och indikatorer är viktiga bl.a. för att se hur det ser ut idag inom olika områden, hur dessa utvecklas, vilka flöden som finns och för att jämföra om man är bättre/sämre än andra. Det är också ett bra verktyg för att se vad som händer vid åtgärder av olika slag samt prioriteringar.

Indikatorer måste, i enlighet med resonemanget i föregående avsnitt, väljas med utgångspunkt från syfte och målgrupp. När det gäller indikatorer för hållbar regional utveckling utgörs målgruppen framförallt av regionala beslutsfattare samt av en intresserad allmänhet.

Indikatorerna huvudsakliga syften är att:

- **Väcka intresse** för de regionala utvecklingsfrågorna
- **Följa och utvärdera** pågående arbete för regional utveckling
- Utgöra underlag för en **bred och demokratisk diskussion**
- Ge stöd för att kunna fatta **kloka och hållbara beslut**

Viktiga kriterier för regionala hållbarhetsindikatorer

Indikatorerna bör utformas så att de fångar in det ömsesidiga beroendet mellan de tre dimensionerna (ekonomisk, miljömässig, social). Som exempel kan produktion mätas både som utveckling av bruttoregionprodukt och, med koppling till den sociala dimensionen, som utveckling av lönesumman totalt och för olika grupper. I miljödimensionen kan indikatorer i flera fall kopplas till påverkan på invånarnas hälsa resp. till miljöpåverkan i förhållande till produktion, per invånare etc. Indikatorerna bör, i tillämpliga delar, utgå från befintliga regionala planer som t.ex. infrastrukturplanen, folkhälsoplanen, miljömålen, regionala utvecklingsprogram m.fl. för att på så sätt integrera dessa arbeten i RTP.¹

Vi har, under arbetet med detta PM, sammanställt en bruttolista över kriterier för regionala hållbarhetsindikatorer. Dessa har sedan prioriterats av handlingsgruppens medlemmar, med resultatet att följande kriterier bedömts som viktigast:

- Balansera samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling.
- Vara intresseväckande för regionala beslutsfattare och allmänhet.
- Lätta att läsa och förstå.

---

¹ Hållbar utveckling i RTP 2005-11-11

- Där så är möjligt överensstämna med EU:s förslag till hållbarhetsindikatorer och strukturindikatorer för Lissabonstrategin, de nationella hållbarhetsindikatorerna samt de nationella indikatorerna för regional utveckling.
- Tillgängliga på läns- och kommunnivå.
- Bygga på statistik av god kvalitet. Statistiskt trovärdiga data som inte är känsliga för slumpmässiga justeringar
- Kombination av långsamma/trögrörliga indikatorer (som håller för tillfälliga förändringar) och snabba indikatorer av typ ”vindflöjel” eller ”vimpel”.

Befintliga indikatorer för hållbar regional utveckling - vad används i landets olika regioner

Följande avsnitt bygger på det material som erhållits från ansvarig handläggare i respektive län (se referenslista samt bilaga 2). Vi har valt att ta med såväl specifika indikatorpaket för hållbarhet som indikatorpaket för det regionala tillväxtprogrammet (RTP) och/eller regionala utvecklingsprogram (RUP).

En jämförelse har gjorts mellan

- nationella indikatorerna för hållbar utveckling (regeringens skrivelse 2005/06:126)
- ITPS förslag till indikatorer för regional utveckling (ITPS, A2004:011)
- EUs 14 strukturindikatorer (Lissabonstrategin) samt
- EUs 12 huvudindikatorer för hållbar utveckling (Sustainable Development Indicators, level I)
- regionala indikatorer som idag används (hållbarhetsindikatorer, RTP-indikatorer, RUP-indikatorer)

Jämförelsen redovisas i bilaga 6.

Snarlika indikatorer redan idag

I många fall används redan idag indikatorer som är så snarlika att det bör vara intressant och enkelt att välja exakt samma indikator i samtliga län. Detta gäller i första hand för följande indikatorer.

Medellivslängd. Nationella huvudindikatorn 1.1 (Förväntad medellivslängd och hälsosamma levnadsår) bör kunna användas även regionalt. Överensstämmer också med en av EUs huvudindikatorer för hållbar utveckling (hälsosamma levnadsår). Långsam.

Miljöledningssystem. Nationella indikatorn 2.12 (Miljöledningssystem i företag, ISO 14001 och/eller EMAS) bör kunna användas även regionalt.

Sysselsättningsgrad. Nationella huvudindikatorn 3.1 (Andel yrkesaktiva av 20-65 år inkl. fast anställda/tillfälligt anställda) bör kunna användas även regionalt, eventuellt uppdelad i fler åldersgrupper. En liknande indikator ingår också i Lissabonstrategins indikatorpaket, då dock för åldrarna 15-65 år.

Utbildningsnivå. Nationella indikatorn 3.11 (Andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning) bör kunna användas även regionalt. En liknande indikator ingår också i ITPS

förslag till indikatorer för regional utveckling, nämligen utbildningsnivå i befolkningen i arbetsför ålder.

Nya företag. Hela, alternativt del av, nationella indikatorn 3.13 (Anställda i SME samt nya företag) bör kunna användas även regionalt. En liknande indikator ingår också som delmängd i ITPS förslag till indikatorer för regional utveckling, nämligen antal nya, nedlagda och kvarvarande arbetsställen ställen per 1000 pers i åldrarna 20-64 år.

Ohälsotal/sjuktal. Antal ohälsodagar. Många regioner använder idag ohälsotalet som hälsoindikator. Denna indikator finns *inte* med bland de nationella indikatorerna.

Vanliga ämnen i dagens regionala indikatorpaket

Vissa ämnen är vanligt förekommande i de olika länens indikatorpaket, även om man sedan valt olika varianter på själva indikatorn. Innovationsklimatet kan t ex redovisas som andel sysselsatta i Richard Floridas ”kreativa klass”, som antal företag i inkubator eller som antal nya patent. Sysselsättning bland utrikes födda kan t ex redovisas som arbetslöshet, andel förvärvsarbetande eller andel sysselsatta utrikes födda med bosättning i Sverige 0-4 år. De ämnen som oftast tas upp i länens indikatorpaket är, i fallande skala:

Regional befolkningsförändring

Humankapital

Sysselsättning
Ohälsa

Nyföretagande
Reallöner

Tillväxt
Inpendling

Temaområden som inte tas upp i de nationella indikatorerna

De regionala indikatorpaket som används idag innehåller några temaområden som nästan inte finns med i den nationella uppsättningen av indikatorer för hållbar utveckling. Vi har i denna rapport valt att rubricera dem med inspiration från ITPS förslag till indikatorer för den nya regionala utvecklingspolitiken (se bilaga 3). De vanligast förekommande är

Geografi, rörlighet av människor och regionförstoring. Till denna grupp räknas indikatorer som belyser tillgänglighet, restid, pendling och tidigarelagda investeringar i transportinfrastruktur, samt dess koppling till påverkan på miljön.

Näringslivets struktur och dynamik. Till denna grupp räknas indikatorer som belyser branschbredd, specialiseringsindex, storleken på specifika branscher, förmåga till regional

specialisering samt könssegregation. Besöksnäringen är den enskilda bransch som är i särklass vanligast bland regionernas indikatorer.

Boende och byggande. Till denna grupp räknas indikatorer som belyser nybyggnation, bostadssegregation och hemlösa.

Andra temaområden som inte finns med i de nationella indikatorerna men som förekommer i flera regionala indikatorpaket är: kompetensförsörjning, stad och land samt transporter utöver kollektivtrafik.

Naturmiljö, kultur och kulturarv. Regeringskansliets nationella strategi för regional konkurrenskraft och sysselsättning lyfter på flera ställen fram naturmiljö, kultur och kulturarv som viktiga faktorer för en god regional utveckling, konkurrenskraft och sysselsättning. Indikatorer som kan kopplas till ett sådant temaområde saknas i stort sett såväl i den nationella indikatoruppsättningen för hållbar utveckling som i regionala uppsättningar. Traditionella miljöindikatorer, däribland biodiversitet och skyddad mark, finns dock.

Diskussion

Diskussionen utgår från de kriterier som handlingsgruppen ansett som viktigast.

Balansera samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling

Indikatorerna ska, så långt möjligt, illustrera samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling på ett jämbördigt och balanserat sätt. Det är också av speciellt intresse att visa på samband mellan de olika delarna av hållbarhetsbegreppet och hur dessa påverkar varandra. Det finns inget färdigt svar på hur detta ska gå till. Några exempel:

Indikatorer från alla tre dimensionerna

Den vanligaste metoden är att sammanställa ett indikatorpaket som består av ett antal väl valda ekonomiska, miljömässiga och sociala indikatorer. Varje indikator belyser endast en dimension, men sett som en helhet speglar paketet hela hållbarhetsbegreppet.

Kombinerade indikatorer

Data kan presenteras som relationen mellan två storheter (till exempel utsläpp av fossil koldioxid i förhållande till BRP). Sådana kombinerade indikatorer gör det möjligt att påvisa och diskutera samband mellan olika företeelser, hämtade från hållbarhetsbegreppets olika dimensioner. Det finns dock en risk för att denna typ av indikatorer blir mer svårtolkade än vad "enkla" indikatorer är.

Tredimensionella teman

SCB och Naturvårdsverket presenterade 2001 "Sustainable Development Indicators for Sweden – a first set 2001". I denna rapport presenteras indikatorerna under fyra samlande teman, nämligen "effektivitet i resursutnyttjandet", "allas bidrag och rättvis fördelning", "anpassningsförmåga" och "värden som förs över till kommande generationer". Inom varje tema återfanns indikatorer (enkla eller kombinerade) inom miljö, ekonomi och det sociala området.

Spindeldiagram

Flera indikatorer kan presenteras i en och samma bild, t ex i form av ett spindeldiagram. Indikatorerna redovisas då ofta i förhållande till ett medeltal (t ex riksgenomsnitt eller läns-genomsnitt) eller mål. Fördelen med spindeldiagrammen är att man relativt snabbt kan få en överblick av såväl enstaka indikatorer som grupperingar av dessa. Spindeldiagrammet ger en god överblick av flera olika variabler samt en indikation om vilka faktorer som kan tänkas hänga ihop och påverka varandra. Bland nackdelarna märks att spindeldiagram ibland upplevs som svåra att förstå, bl a därför att man kan tvingas använda inventerade värden för att kunna lägga in olika indikatorer ("positiva" och "negativa") i en och samma bild.

Vara intresseväckande för regionala beslutfattare och allmänhet

Valet av indikatorer är starkt beroende av hur indikatorerna ska användas och vilken målgrupp den vänder sig till. Här är syftet att väcka intresse för de regionala utvecklingsfrågorna, att följa och utvärdera pågående arbete för regional utveckling, samt att ge underlag för en bred och demokratisk diskussion för att på så sätt kunna fatta kloka och hållbara beslut. Regionala beslutfattare - såväl offentliga som privata, men också intresseorganisationer och opinionsbildare - är därför en viktig målgrupp. Allmänheten är en annan. Massmedia är en viktig kanal för att nå flera av dessa grupper och dess betydelse är i många fall starkt underskattad. Massmedia har också en viktig roll i diskussion och samhällsdebatt.

Några exempel på vad som är viktigt för att väcka intresse.

Snabba

Indikatorer som är nästan likadana år från år väcker inte intresse på samma sätt som indikatorer som ändras snabbt, dvs där man kan se en tydlig förändring vid varje redovisningstillfälle. Se delrubrik "Långsamma och snabba" nedan.

Färska

Indikatorerna för hållbar regional utveckling ska kunna användas som stöd för beslut. Indikatorer som redovisar hur situationen såg ut för ett eller flera år sedan upplevs ofta som alltför gamla för såväl politiska beslut på regional nivå som i den privata sektorn. För att väcka intresse behöver indikatorer vara så färska som möjligt. Det är alltså viktigt att officiella data publiceras så snabbt som möjligt efter mätperiodens slut.

Nya

Regionala indikatorpaket bygger ofta på redan befintlig offentlig statistik, vilket är nödvändigt och riktigt med tanke på kvalitet, jämförbarhet och effektivitet. Det är dock svårt att väcka intresse regionalt och lokalt för indikatorer som redan redovisats i andra sammanhang, t ex i SCBs offentliga statistik eller i andra nationella undersökningar. Redan publicerade data är mindre intressanta medan nya data/uppgifter har ett stort nyhetsvärde.

Unika

Det finns ett stort värde i att använda samma indikatorer över geografiska gränser och på olika nivåer (lokalt, regionalt, nationellt, internationellt). Det möjliggör jämförelse mellan olika geografiska områden och leder också till kostnadseffektivitet när det gäller insamling och hantering av data. Ändå kan det ibland finnas anledning att komplettera med unika data/indikatorer för ett specifikt geografiskt område. Ett skäl kan vara att komplettera den

offentliga statistiken med en faktor som är unik för just denna region. Ett annat skäl kan vara att väcka intresse. Ett exempel där detta tillämpas är staden Bristol i Storbritannien. En del av Bristols "Quality of life"-indikatorer bygger på lokala enkäter.

Lätta att läsa och förstå

Indikatorerna ska vara lätta att läsa och förstå. Det ska vara enkelt att tolka vad som är "rätt riktning", dvs vilken utveckling som är önskvärd. Underliggande data ska vara öppna och tillgängliga för medborgarna. Indikatorerna ska också gärna kopplas till beslutade mål.

För att indikatorerna ska vara lätta att läsa och förstå behöver de också vara tillräckligt få. Det behövs ett stort antal indikatorer för att beskriva ett flerdimensionellt begrepp som "hållbar utveckling". Trots detta är det nödvändigt att koncentrera sig på ett fåtal indikatorer. Detta för att kunna "kommunicera sitt budskap". De valda indikatorerna ska fånga budskapet om hållbar utveckling och täcka de viktigaste aspekterna. Konsekvensen av få indikatorer blir dock att de inte kan täcka alla aspekter av hållbar utveckling. De kan fungera som just *indikatorer*, inget annat.

Överensstämma med internationella och nationella indikatorer

Där så är möjligt överensstämma med EU:s förslag till hållbarhetsindikatorer, Lissabonstrategins huvudindikatorer, de nationella hållbarhetsindikatorerna och de nationella indikatorerna för regional utveckling.

Vi har i detta PM valt att utgå från de nationella hållbarhetsindikatorerna. Jämförelse har också gjorts med ITPS förslag till indikatorer för regional utveckling, EUs strukturindikatorer (Lissabonstrategin) samt EUs 12 huvudindikatorer för hållbar utveckling.

Tillgängliga på läns- och kommunnivå

Den regionala statistiken ska belysa många olika sektorer och många olika geografiska nivåer. Idag hämtas statistiken ofta från administrativa register av olika slag. Det kan vara svårt att hitta finansiering eftersom statistiken griper över flera ämnesområden och det ibland inte finns någon uttalad ansvarig. Det tar också ofta lång tid innan statistiken är färdigställd. Den regionala statistiken är också utspridd i olika databaser och det är svårt att göra internationella jämförelser.

För att kunna tillämpa de nationella hållbarhetsindikatorer regionalt och lokalt måste de vara tillgängliga också på dessa nivåer. Uppgifter från SCB (Martin Villner) visar att sju av de 12 huvudindikatorerna kan brytas ned till länsnivå och att fem är nedbrytbara på kommunal nivå. En huvudindikator är inte relevant på regional/kommunal nivå (biståndets andel av BNI). Av totalt 87 indikatorer kan knappt hälften (42 st) brytas ned till länsnivå medan två är osäkra. 33 av de 87 indikatorerna finns tillgängliga på kommunal nivå medan ytterligare sex är osäkra. Flera av de sociala indikatorerna (t ex andelen av befolkning i ekonomisk kris, andel utan en nära vän, kursdeltagande och skattad alkoholkonsumtion) kan bara redovisas för större regioner, dvs på flerlänsnivå.

Från ett regionalt perspektiv är det i många fall intressant att arbeta med andra regioner än kommun och län, t ex LA-regioner eller NUTS 2. Den statistik som finns tillgänglig på kommunal nivå kan adderas till LA-nivå och den statistik som finns på länsnivå kan på

motsvarande sätt adderas till NUTS 2 nivå. Viss statistik, ffa arbetsmarknadsstatistik, finns på LA-nivå. För övrigt är det endast de 33 nationella parametrar som finns tillgängliga kommunalt som kan användas för analyser på LA-nivå.

Bygga på statistik av god kvalitet.

En indikator bör vara robust och statistiskt giltig. Använda data ska vara statistiskt tillförlitliga och okänsliga för slumpmässiga förändringar. Indikatorn ska också vara pålitlig och jämförbar över tiden.

Långsamma och snabba

Att arbeta med regional utveckling innebär i många fall att arbeta strategiskt och långsiktigt med frågor av storskalig och ”långsam” karaktär, såsom näringslivsstruktur, infrastruktur, folkhälsa eller kustvattenmiljö. I indicatorsammanhang innebär detta att de mått som redovisas ändras långsamt och att de är nästan likadana år från år. Detta väcker inte intresse på samma sätt som om man kan presentera indikatorer som ändras snabbt, dvs. där man kan se en tydlig förändring vid varje redovisningstillfälle. Lösningen ligger kanske i en kombination av långsamma/trögrörliga indikatorer (som håller för tillfälliga förändringar) och snabba indikatorer av typ ”vindflöjel” eller ”vimpel”.

Förslag

Handlingsgruppen har under arbetets gång identifierat ett antal utvecklingsområden och tagit fram följande förslag för det fortsatta arbetet med indikatorer för hållbar regional utveckling.

1. Använd de nationella indikatorerna också på regional nivå

Handlingsgruppen menar att samtliga regioner i första hand bör använda de nationella indikatorerna för hållbar utveckling även på regional nivå, istället för något nästan likadant. Dessutom kan man behöva komplettera med egna indikatorer. Detta för att kunna stämma av mot befintliga regionala mål.

2. Anpassa de nationella indikatorerna

Handlingsgruppen menar att de indikatorer för hållbar utveckling i Sverige som presenterades i regeringens skrivelse 2005/06:126 kan vidareutvecklas och förbättras. De nationella indikatorerna bör anpassas, så att de fungerar också på regional och lokal nivå. Detta bör ske i samråd med län/regioner och kommuner. Hållbarhetsrådet bör kunna vara en lämplig aktör i detta sammanhang.

Exempel på frågor som behöver belysas eller utredas vidare:

Justeringar i det nationella indikatorpaketet för hållbar utveckling, så att samtliga relevanta indikatorer även fungerar på länsnivå och, om möjligt, också lokalt.

Kompletteringar av det nationella indikatorpaketet med mått för rörlighet/regionförstoring, näringslivets struktur, boende/byggande och natur/kultur/kulturmiljö.

Indikatorernas koppling till den nationella strategin för regional konkurrenskraft och sysselsättning.

3. Relatera till mål

Indikatorerna bör väljas så att de kan relateras till regionala mål. Det handlar om att (i relevanta fall) ange inte bara indikator, utan också existerande mål.

4. Indikatorer på olika nivåer

Såväl EU som den nationella nivån bygger sina indikatorpaket i flera nivåer, med ett fåtal huvudindikatorer och indikatorer på en eller flera nivåer därunder. Handlingsgruppen menar att samma modell kan fungera också i regionerna, t ex enligt följande.

Nivå 1 presenterar 10 till 20 huvudindikatorer med fokus på de övergripande målen för hållbar regional utveckling, dvs RUPEN. Om möjligt samma huvudindikatorer som i det nationella hållbarhetspaketet.

Nivå 2 innehåller indikatorer som mer direkt kan kopplas till regionens olika tematiska program eller processer, t ex RTP, miljömålsplanering, infrastrukturplanering eller folkhälsoplanering. Indikatorer från nationella hållbarhetspaketet eller andra, anpassade till regionala mål och förutsättningar.

Nivå 3 redovisar specifika indikatorer och nyckeltal för att följa upp och stämna av konkreta delmål, genomförandeprogram eller åtgärder.

Utgångspunkt bör vara att samtliga dimensioner (ekonomi, socialt/kultur, miljö) finns med på samtliga nivåer.

5. Tre dimensioner i ett sammanhang

Ett regionalt indikatorpaket för hållbar utveckling/hållbar tillväxt bör inte bara innehålla indikatorer från alla tre dimensionerna. Det är också viktigt att dessa i någon form redovisas gemensamt och att man för en diskussion om helhet och inbördes sammanhang. En sådan gemensam redovisning kan t ex ske i form av ett spindeldiagram eller i form av en enkel matris med + och -.

6. Utred gemensam databas

Handlingsgruppen menar att man bör utreda möjligheterna till upprättande och finansiering av en gemensam databas med officiell statistik, som regionerna och kommunerna kan välja från i förhållande till sina mål. Jämför SCB:s hemsida för kommunala energibalanser. En sådan gemensam databas bör vara nedbrytbar till lokal nivå, lättanvänd och kostnadsfri samt uppdateras kontinuerligt. Hållbarhetsrådet bör kunna vara en lämplig aktör i detta arbete.

RAPS finns redan och är gemensamt för landet. RAPS innehåller idag regionala data för framförallt befolkning, arbetsmarknad, regional ekonomi och näringsliv. En möjlighet kan vara att utöka och förändra RAPS enligt ovan. I så fall skulle NUTEK bli den naturliga aktören.

7. Utred regionalt samarbete kring kompletterande indikatorer

Detta PM framhåller bl a vikten av att indikatorerna för hållbar regional utveckling väcker intresse hos beslutsfattare och allmänhet. För att uppnå detta behöver regionerna, enligt handlingsgruppen, komplettera mer traditionella indikatorer med andra unika och färska indikatorer vilka har ett nyhetsvärde när de publiceras. Underlagsdata kan t ex erhållas genom medborgarenkäter eller riktade enkäter till nyckelpersoner/organisationer i länet.

Handlingsgruppen menar att regionerna bör utreda möjligheterna till att samordna ett sådant arbete. På så vis kan man vinna såväl ekonomiska som administrativa och marknadsföringsmässiga fördelar. De unika data som tas fram skulle då också kunna bli jämförbara mellan regionerna. Hållbarhetsrådet bör kunna vara en lämplig aktör i detta sammanhang.

Sprida till andra

Detta PM har behandlats i handlingsgruppen den 31 augusti 2006. Det kommer att redovisas för den regionala kontaktmannagruppen (RKG) under hösten 2006.

PM:et översänds till Näringsdepartementet, Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet, Samordningskansliet för hållbar utveckling, Folkhälsoinstitutet, Hållbarhetsrådet, NUTEK, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Statistiska Centralbyrån, Sveriges kommuner och landsting (SKL), länsstyrelser och regioner för kännedom.

Referenser

Bristol City Council. *Indicators of the Quality of life in Bristol*. <http://www.bristol-city.gov.uk/ccm/content/Council-Democracy/Statistics-Census-Information/indicators-of-the-quality-of-life-in-bristol.en;jsessionid=66155C1A91462599393BDBCA0ACDE081>. 2006-07-03.

Eurostat. *Set of Structural Indicators used to underpin the Commission's analysis in the 2006 Annual Progress Report to the European Council*.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1133,47800773,1133_47802558&_dad=portal&_schema=PORTAL. 2006-06-27.

Eurostat. *Sustainable Development Indicators*.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1998,47433161,1998_47437052&_dad=portal&_schema=PORTAL. 2006-06-27.

Gunnarsson C, Ålind P (2004) *Indicators for sustainable development within the Euroregion Baltic*. Regionförbundet i Kalmar län.

Hållbarhetsrådet. *Möte om nationella hållbarhetsindikatorer på lokal och regional nivå den 20 december 2005 i Stockholm. Sammanställda kommentarer*.

ITPS (2004). *Den nya regionala utvecklingspolitiken – hur följa upp och effektutvärdera?*
ITPS A 2004:011.

Jones, J.M., Pomeroy, I.R., Store, T., Butt, T.E., Farrar, J.F., Cooper, R. and Jones-Evans, D. (2004) *Sustainability for Organisation. A Guide to Best Practice in Wales*. Institute of Environmental Science, University of Wales, Bangor.

Konsumentverket (2003). *Konsument- och miljörelaterade indikatorer. Inventering och förslag på framtida insatser*. PM 2003:10

Länsstyrelsen Sörmlands län. *Innovationsindex*.

Länsstyrelsen Värmlands län. *RTP-indikatorer*. E-post från Björn Eiderbrant 2006-05-18.

Länsstyrelsen Värmlands län. *Indikatorer för hållbar utveckling. Idéutkast*. E-post från Björn Eiderbrant 2006-05-18.

Länsstyrelsen i Västerbottens län (2006). *Regionalt utvecklingsprogram i Västerbottens län. Underlag för programframtagandet. Huvudrapport*. 2006-02-16.

Länsstyrelsen i Västerbottens län (2006). *Regionalt utvecklingsprogram i Västerbottens län. Underlag för programframtagandet. Huvudrapport och bilaga*. 2006-02-16.

Länsstyrelsen Västmanland län (november 2005). *Lär dig veta mer om HUT. Hållbar utveckling i Västmanland*.

Länsstyrelsen Västmanland län. *RTP-indikatorer*. E-post från Gun Törnblad 2006-05-15.

Naturvårdsverket (2002). *Bredda perspektiven!* Rapport 5163. ISBN 91-620-5163-6.

Naturvårdsverket (2006). *Miljöindikatorer*. Naturvårdsverkets hemsida, <http://www.naturvardsverket.se/index.php3?main=/dokument/hallbar/indikat/indikat.html>. 2006-05-23

Näringsdepartementet (2006) *En nationell strategi för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007-2013*. N 6026.

Regeringen (2005). *Strategiska utmaningar. En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling*. Regeringens skrivelse 2005/06:126.

Region Halland (2003). *Regionalt tillväxtprogram för Halland 2004-2007*.

Region Skåne (2005). *Hur har det gått i Skåne. 2005 års uppföljning av regionalt utvecklingsarbete*.

Regionförbundet i Kalmar län (2004). *Indikatorer för en hållbar regional utveckling*. PM 2004-10-19.

Regionförbundet Sörmland. E-post från Elisabeth Langgren Lundov 2006-05-18.

Regionförbundet Uppsala län (2006). *Indikatorer för uppföljning av regional utveckling*. Utkast 2006-05-09.

Thomas M, Rhisiart M (2004). *Sustainable Regions. Making Sustainable Development Work in Regional Economies*. ISBN 1-899750-31-2

SCB och Naturvårdsverket (2001). *Sustainable Development Indicators for Sweden – a first set 2001*.

SCB (2006). *Indikatorer för hållbar utveckling – ny uppsättning våren 2006*. Skrivelse 2006-03-22.

SCB (2006). *100 indikatorer - län och kommun*. Arbetsmaterial, Martin Villner.

SCB (2005). Minnesanteckningar. Konferensen om den officiella statistiken 10-11 november 2005. <http://www.scb.se/Grupp/Kurser/Dokument/Konferens%20offstat.pdf>. 2006-05-23.

Sveriges kommuner och landsting (2005). *Styrning för hållbar utveckling. Från politik till praktik*. ISBN 91-7164-015-0.

Västra Götaland. *Förslag till indikatorer och preliminära målsättningar*. E-post från Agneta Mårdsjö 2006-05-12.

Bilaga 1: Handlingsgruppen för hållbar utveckling

Detta PM har utarbetats av ”Handlingsgruppen för hållbar utveckling i RTP-processen”. Gruppen har bildats på initiativ av de regionala kontaktpersonerna för RTP, vilka framfört önskemål om att länen tillsammans ska vidareutveckla arbetet med hållbar utveckling, framför att varje län skall göra detta på egen hand. Gruppens uppgift är att ta fram och genomföra en handlingsplan för hur hållbar utveckling kan tydliggöras och utvecklas i RTP-processen, dvs hur hållbar utveckling med dess tre aspekter skall arbetas in i RTP och tillämpas vid genomförande samt i samband med uppföljning och utvärdering.

- Ordförande: Agneta Mårdsjö
Region Västra Götaland
Regionens Hus
405 44 Göteborg
Telefon: 031-63 09 48
E-post: agneta.mardsjo@vgregion.se
- Sekreterare: Carolina Gunnarsson
Regionförbundet i Kalmar län
Box 762
391 27 Kalmar
Telefon: 0480-44 83 82
E-post: carolina.gunnarsson@kalmar.regionforbund.se
- Kontaktperson Nutek: Susanne Edfeldt
Regional dialog, Nutek
Liljeholmsvägen 32
117 86 Stockholm
Telefon: 08/681 93 55
E-post: susanne.edfeldt@nutek.se
- Övriga: Mia Ahlsved, Nutek (t.o.m. feb 2006)
Albert Edman/Eva Wahlström, Hållbarhetsrådet
Ingrid Hasselsten/Elisabeth Lidbaum, Näringsdepartementet
Jonas Jönsson, Region Skåne (t.o.m juli 2006)
Johanna Lindberg, Länsstyrelsen i Jämtlands län (fr.o.m. mars 2006)
Berit Pettersson, Länsstyrelsen i Stockholms län
Ola Rörling, Länsstyrelsen i Norrbottens län
Laila Renfeldt, Nutek
Lena Sandström, Länsstyrelsen i Västernorrlands län (t.o.m. maj 2006)
Gun Törnblad, Länsstyrelsen i Västmanland län
Carina Åkerberg, Länsstyrelsen i Gävleborg län

Bilaga 2: Förfrågan, regionala indikatorer våren 2006

Region	Kontaktperson	Svar
<u>Blekinge</u>	<u>ulf.onnerhag@regionblekinge.se</u>	
<u>Dalarna</u>	<u>lennart.farje@regiondalarna.se</u>	
<u>Gotland</u>	<u>lana.thalin@gotland.se</u>	X
<u>Gävleborg</u>	<u>carina.akerberg@x.lst.se</u>	
<u>Halland</u>	<u>sten.liljedahl@regionhalland.se</u>	X
<u>Jämtland</u>	<u>johanna.lindberg@z.lst.se</u>	
<u>Jönköping</u>	<u>mikael.gustafsson@regionjonkoping.se</u>	X
<u>Kalmar</u>	<u>carolina.gunnarsson@kalmar.regionforbund.se</u>	X
<u>Kronoberg</u>	<u>urmas.kommits@g.lst.se</u>	
<u>Norrbottn</u>	<u>ola.rorling@bd.lst.se</u>	
<u>Skåne</u>	<u>jonas.w.jonsson@skane.se</u>	X
<u>Stockholm</u>	<u>berit.petterson@ab.lst.se</u>	
<u>Sörmland</u>	<u>birgitta.lundh@region.sormland.se</u>	X
<u>Uppsala</u>	<u>svante.rowa@region uppsala.se</u>	X
<u>Värmland</u>	<u>bengt.dahlgren@s.lst.se</u>	X
<u>Västerbotten</u>	<u>patrik.sallstrom@ac.lst.se</u>	X
<u>Västernorrland</u>	<u>jon.hillgren@y.lst.se</u>	
<u>Västmanland</u>	<u>bo.bernerstedt@u.lst.se</u>	X
<u>Västra Götaland</u>	<u>agneta.mardsjo@vgregion.se</u>	X
<u>Örebro</u>	<u>eva.ekholm@t.lst.se</u> , <u>ylva.g.hojer@t.lst.se</u>	X
<u>Östergötland</u>	<u>joakim.karnborg@ostsam.se</u>	

Ovanstående kontaktpersoner har tillfrågats via e-post 060517 och 060626 enligt följande:
”RKGs handlingsgrupp för hållbar utveckling kommer under den närmaste tiden att arbeta med indikatorer för hållbar utveckling. Som underlag för detta vill vi samla in de indikatorer för hållbar utveckling som idag används ute i regionerna. Jag är därför tacksam om du vill skicka mig det som kan vara av intresse från din region, via e-post, vanlig post eller i form av länk till er hemsida.”

Bilaga 3: ITPS förslag till indikatorer för regional utveckling

Den nya regionala utvecklingspolitiken – Hur följa upp och effektutvärdera?, ITPS, A2004:011

(Förslag på indikatorer från ITPS)

Geografi, rörlighet av människor och regionförstoring:

- Tillgänglighetsindex (se Eliasson och Westerlund, 2003)
- Inpendling till regionen
- Utpendling från regionen
- Potential till regionförstoring (se Hanell och Persson, 2003)
- Utbredning av distansarbete (ej definierat)
- Tillgång till bredband (ej definierat)

Befolkningsutveckling:

- Naturlig befolkningsutveckling, nettomigration och total befolkningsutveckling
- Födelsetal, antal födda barn per kvinna i fertil ålder
- Snara pensionsavgångar (t.ex. förvärvsarbetande personer 55–64 år, i procent av alla förvärvsarbetande)

Kompetensförsörjning:

- Högskolor och universitet (antal studerande)
- Utbildningsnivå i befolkningen i arbetsför ålder
- Yrkesmässig fördelning i befolkningen i arbetsför ålder
- Möjlighet att rekrytera från egna regionen, via pendling respektive via inflyttning

Arbetsproduktivitet, försörjningsförmåga och tillväxt:

- "Arbetsproduktivitet" – lönesumma per förvärvsarbetande
- Försörjningsförmåga – lönesumma per capita
- Tillväxt mått som förändring i arbetsproduktivitet respektive försörjningsförmåga
- Beskrivning av regional konvergens/divergens i försörjningsförmåga respektive arbetsproduktivitet

De reguljärt sysselsatta och övriga:

- Arbetskraftsdeltagande i befolkningen 20–64 år
- Specificering av vad personer utanför arbetskraften har för status (högskolestuderande, förtidspensionärer, deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, långtidssjukskrivna)
- Utflöde från långtidssjukskrivning, antal personer, ålder samt till vilken status (till arbete, arbetslöshet, utanför arbetskraften etc.)
- Inflöde till förtidspension, antal personer, ålder samt från vilken status (från arbete, arbetslöshet, utanför arbetskraften etc.)

Arbetskraft och arbetslöshet:

- Öppen arbetslöshet och deltagande i konjunkturberoende program
- Långtidsarbetslösa
- Långtidsinskrivna
- Matchningseffektivitet (se Farm, 2003)

Näringslivets struktur och dynamik:

- Branschbredd (se Eliasson och Westerlund, 2003)
- Specialiseringsindex (se Eliasson och Westerlund, 2003)
- Branschfördelning (sysselsättningsmässigt)
- Kunskapsnivå i företagen
- Genuint nyföretagande (länsnivå, officiell statistik, ITPS)
- Andel av anställda på mycket stora arbetsställen (ej definierat)
- Andel av sysselsättningen i offentlig respektive privat sektor
- Antal nya, nedlagda och kvarvarande arbetsställen per 1000 personer 20–64 år (se exempel i avsnitt 6.1)
- Sysselsättningsutvecklingen i nya, nedlagda och kvarvarande växande respektive krympande arbetsställen (se exempel i avsnitt 6.1)

Bilaga 4: EUs strukturindikatorer

The Commission is presenting a shortlist of 14 structural indicators to be covered in the [statistical annex](#) to its 2006 Annual Progress Report to the European Council.

This short list has been agreed with the Council. The short list allows for a more concise presentation and a better assessment of achievements over time vis à vis the Lisbon agenda. In keeping with the recent streamlining of procedures in the wider context of the Lisbon strategy, it is foreseen to keep this list stable for three years with a start in 2004.

List of indicators:

General Economic Background

1. GDP per capita in PPS
2. Labour productivity

Employment

3. Employment rate*
4. Employment rate of older workers*

Innovation and Research

5. Youth educational attainment (20-24)*
6. Gross domestic expenditure on R&D

Economic Reform

7. Comparative price levels
8. Business investment

Social Cohesion

9. At risk-of-poverty rate after social transfers*
10. Long-term unemployment rate*
11. Dispersion of regional employment rates*

Environment

12. Greenhouse gas emissions
13. Energy intensity of the economy
14. Volume of freight transport relative to GDP

* Indicators disaggregated by gender.

(T=Total, F=Females, M=Males)

To consult the complete database of structural indicators please click [here](#).

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1133,47800773,1133_47802558&_dad=portal&_schema=PORTAL

Bilaga 5: EUs indikatorer för hållbar utveckling

1. Economic development

Balanced economic development, characterised by stable growth, low inflation and a healthy current account balance, is a prerequisite for sustainable development.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- Growth rate of GDP per capita

2. Poverty and social exclusion

Reducing poverty and social exclusion is central to sustainable development. It is a multidimensional problem: exposure to poverty risk can have an enormous direct effect on individuals in terms of ill health, suicide rates, persistent unemployment, poor housing, access to education and potential exclusion from the mainstream of society. The burden of poverty risk is typically borne disproportionately by certain sub-groups of the population (eg. single mothers, the unemployed and older women living alone). Poverty risk can also have a tendency to repeat itself over generations. This has a high social cost, particularly the waste of human talent and energy implied by unequal opportunities. A well-designed set of integrated policies to reduce these social costs would improve both fairness and efficiency. Poverty is a problem with long-term consequences and requires a long-term approach.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- At-risk-of-poverty rate after social transfers

3. Ageing society

The population of the European Union is ageing, in contrast with trends in most developing countries. Migration flows into the EU have occurred in recent years and this has offset some of the effects of the ageing of the Union population. Nonetheless, recent Eurostat projections show that the old-age dependency ratio (those aged over 65 as a percentage of the population aged 20–64) will double between 2000 and 2050. By the middle of the century, there will be one person aged 65 or over for every two aged 20–64. These demographic changes could have profound economic, budgetary and social implications. An ageing population puts into question the financial sustainability of pension schemes and public healthcare. Under plausible assumptions, pension expenditure (now reported to amount to 10 % of GDP on average) would increase by 3–5 % of GDP in the majority of Member States between 2000 and 2040. Spending on healthcare could increase by a further 3 % of GDP over the same period. At the same time, the shrinking labour force may lead to a lower rate of economic growth, unless it is offset by increased productivity.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- Current and projected old age dependency ratio

4. Public health

Sustainable development can only be achieved by a healthy population. In its turn, good health is an outcome of an unpolluted environment and low exposure to dangerous chemicals, high standards of food safety, healthy lifestyles, reduction of poverty, and an effective and efficient provision of health care.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- Healthy life years at birth, by gender

5. Climate change and energy

Climate change is a global problem which can only be solved by widespread international cooperation. While its impacts are difficult to predict precisely, they could include changes in agricultural patterns, land use, disease zones, water supplies, increased risk of natural disasters and flooding, and resulting labour migration. These would have enormous economic and social consequences. Decoupling economic activity from emissions of greenhouse gases — notably carbon dioxide — requires a major shift to clean energy use and improved energy efficiency.

There are two headline (level I) indicators for this theme:

- Total greenhouse gas emissions
- Gross inland energy consumption, by fuel

6. Production and consumption patterns

Production and consumption patterns are at the heart of the sustainable development concept. Social, environmental and economic considerations should be integrated into all parts of the life-cycle from extraction, processing, production and consumption through to disposal and recycling. Businesses, public administrations and consumers are all collectively responsible for the global environmental and social impacts of their decisions.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- Domestic Material Consumption

7. Management of natural resources

Natural resources underpin sustainable development. They provide essential life support functions such as food and habitats, carbon and water storage, as well as essential raw materials. Although small changes in most stocks of natural resources pose little immediate threat, a persistent decline would be of great concern for resources that are difficult or impossible to replace, such as biodiversity.

The relationship between economic growth, consumption of natural resources and the generation of waste must change. Strong economic performance must go hand in hand with sustainable use of natural resources and management of waste, maintaining biodiversity, preserving ecosystems and avoiding degradation of land.

There are two headline (level I) indicators for this theme:

- Population trends of farmland birds
- Fish catches outside safe biological limits

8. Transport

A sustainable transport system should contribute to economic development and social welfare without causing damage to the environment or harm to human health. Issues to be addressed include rising volumes of traffic and levels of congestion, noise and pollution. Action is needed to encourage the use of environment-friendly modes of transport and to ensure that the price of using different modes of transport better reflects the real costs to society. The link between transport growth and economic growth needs to be broken, in particular by a shift from road to rail, water and public passenger transport.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- Total energy consumption of transport

9. Good governance

"Governance" means rules, processes and behaviour that affect the way in which powers are exercised. Good governance is underpinned by five basic principles: openness, participation, accountability, effectiveness and coherence. These principles underpin democracy and the rule of law in the Member States, but they apply equally to all levels of government – global, European, national, regional and local.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- Level of citizen's confidence in EU institutions

10. Global partnership

The interdependencies between countries have considerably increased during the last two decades. The EU acknowledged, together with other nations, a global responsibility and agreed on concerted actions for global sustainable development in the Millennium Summit. "Global Partnership" refers to this contribution towards the implementation of global sustainable development. Its priority objectives derive mainly from the Commission Communication (*Towards a global partnership for sustainable development*), European Council Presidency Conclusions and the Plan of Implementation of the WSSD.

There is one headline (level I) indicator for this theme:

- Official Development Assistance

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1998,47433161,1998_47437052&_dad=portal&_schema=PORTAL. 2006-06-27.

Bilaga 6: Nationella och regionala indikatorer för hållbar utveckling

Denna sammanställning baseras bl a på Regeringens skrivelse 2005/06:126 (Strategiska utmaningar. En vidareutveckling av svenska strategi för hållbar utveckling), arbetsmaterial från SCB (100 indikatorer –län och kommun) samt de indikatorpaket som skickats in från län och regioner.

Indikatorer som används i länen

Struktur = nationella indikatorer för HUT

X.X Numrerad indikator = nationell indikator

Fet stil = nationell huvudindikator

Kursiv = nationell indikator som enligt SCB också är tillgänglig regionalt/lokalt

12 nationella huvudindikatorer för hållbar utveckling

1 är inte relevant på regional/lokal nivå

7 är nedbrytbara på regional nivå

5 är nedbrytbara på kommunal nivå

Totalt 87 nationella indikatorer för hållbar utveckling

9 saknar relevans på regional/lokal nivå

42 är nedbrytbara på regional nivå, för 2 parameter anges "vet inte"

33 är nedbrytbara på kommunal nivå, för 6 parametrar anges "vet inte"

	Indikator	Definition	Ind reg utv ITPS	Lissabonstrategin	EU sustainable development
1	Hälsa				
	Ohälsa	Antal ohälsodagar/ohälsotal			
		Andel av bef med allvarliga sjukdomar			
		Netto antal sjuklöne- karens- och sjukförsäkringsdagar, tusen dagar			
		Ohälsotal fördelat på sjukförmåner			
		Arbetssskador			
		Sjuktal			
		Sjuktal, utveckling			

1.1	Medellivslängd	Förväntad medellivslängd (och hälsosamma levnadsår)			x
1.2	Våld	Utsatt för något våld eller hot om våld			
	Våld	Andel som avstått från att gå ut på kvällen pga rädsla för våld			
	Brottslighet	Anmälda våldsbrott (misshandel och skadegörelse)			
1.3	Självupplevt hälsotillstånd	Självupplevd ohälsa (kv/män)			
1.4	Barns välbefinnande	Välbefinnande bland barn (Andel skolungdomar som trivs mycket bra "med livet i stort sett just nu")			
1.5	Astma	Förekomst av astma hos skolbarn			
1.6	Psykosocial arbetsmiljö	Andel anställda med hög anspänning och bristande stöd			
1.7	Fysisk arbetsmiljö	Andel anställda med besvär av fysisk belastning			
1.8	Rökning	Andel som röker dagligen			
1.9	Alkoholkonsumtion	Total alkoholkonsumtion (skattad och självrapporterad) mätt som liter 100% alkohol per person 15 år och äldre(liter/år)			
1.10	Övervikt	Andel överviktiga respektive feta + för barn			
1.11	Motionsvanor	Motionsvanor på fritiden			
1.12	Trafikolyckor	Antal dödade och svårt skadade i trafikolyckor			
	Hälsa, övrigt				
	Hudcancer	Hudcancerfall/100 000 inv			
	Gifter i maten				
2	Hållbar konsumtion och produktion				
2.1	Energieffektivitet	Energitillförsel per BNP, Wh/SEK (uppdelat per energibärare)		x	
	Energieffektivitet	Energianvändning per BNP/BRP eller sysselsatt			
	Energieffektivitet	Energitillförsel Wh/SEK lönesumma			

2.2	Investeringar	Investeringar i realkapital, humankapital samt utgifter för FoU i förhållande till BNP			
	Investeringar	Investeringskvot			
	Investeringar	Ind inv, svenska och utländska			
	Investeringar	Inv i privata sektorn som del av BNP	x		
2.3	Varutransporter/BNP	Varutransporter totalt (järnväg, väg, sjöfart) jämfört med BNP (frikoppling)	x		
2.4	<i>Energitillförsel</i>	<i>Energitillförsel per energibärare (ev. export också)</i>			x
	Energianvändning	Energianvändning per sektor			
	Energianvändning	Energianvändning per capita			
2.5	Energipriser	Hushållens energipriser; drivmedel, el och bränsle			
2.6	Bränsleförbrukning för personbil	Bränsleanvändning för personbilar (liter per 100 km)			
2.7	Miljöbilar	Andel bilar i miljöklass I, II och III			
2.8	Kollektivtrafik	Tillgänglighet till kollektivtrafik			
	Kollektivtrafik	Andel kollektivtrafikresande			
	Kollektivtrafik	Antal personresor			
	Kollektivtrafik	Personkilometer			
2.9	Kärnavfall	Använt kärnbränsle från svenska kraftverk			
2.10	<i>Hushållsavfall</i>	<i>Mängd avfall från hushåll</i>			
2.11	Industriavfall	Mängd avfall från industrin			
	Avfall	Avfallsproduktion			
	Avfall	Återföring och återanvändning av avfall			
2.12	<i>Miljöledningssystem</i>	<i>Företag med miljöledningssystem (EMAS och ISO 14001) + Skolor med grön flagg</i>			
	Miljöledningssystem	Miljöledningssystem i företag, ISO 14001 och/eller EMAS. Antal eller andel.			
	Miljöledningssystem	Antal researrangemang "Naturens bästa"			
2.13	<i>Ekologiskt jordbruk</i>	<i>Ekologisk odlad mark, betesmark, slåtteräng</i>			
	Ekologiskt jordbruk	Andel ekologisk mjölk			
2.14	<i>Miljömärkt skog</i>	<i>FSC- och PEFC-märkt skog</i>			
	Miljömärkt skog	Grön plan, FSC m.m.			
	Miljömärkt skog	Andel certifierad skogsmark			
	Exploatering, skog	Exploateringsgrad av skogsmark			

2.15	Grön offentlig upphandling	Miljöanpassad offentlig upphandling			
	Miljömärkta varor	Köp av miljömärkta varor			
2.16	<i>Investeringar i miljöskydd</i>	<i>Investeringar i Miljöskydd</i>			
2.17	<i>Sysselsatta i miljöföretag</i>	<i>Andel sysselsatta i miljöföretag</i>			
	Miljöaffärer	Omsättning i miljöteknikföretag			
2.18	<i>Miljöexport</i>	<i>Miljöföretagens export uppdelat på område</i>			
	Export	Antal exportföretag med < 50 anställda			
	Exportintäkter	Kr/år i länet, antal exp företag i länet och riket			
3	Ekonomisk utveckling				
3.1	Sysselsättningsgrad	Sysselsättningsgrad (andel yrkesaktiva av 20-65 år) (inkl. fast anställda/tillfälligt anställda)		x	
	Sysselsättningsgrad	Antal sysselsatta (ev branschvis)			
	Sysselsättningsgrad	Förvärvsfrekvens			
	Sysselsättningsutv	Branschvis, index			
	Sysselsättningsgrad	Regional spridning		x	
	Sysselsättningsgrad, ålder	Arbetskraftdeltagande i bef 20-64 år	x		
	Sysselsättningsgrad, ålder	Sysselsättningsgrad 55 - 64 år		x	
	Lediga platser	Nyanmälda lediga platser (snitt per månad)			
		Lediga platser			
3.2	Offentlig skuld	Offentliga sektorns skuld (netto o brutto) i förhållande till BNP			
	Kommunernas ekonomi	Resultatnivå, andel av verksamhetens kostnader			
	Kommunernas ekonomi	Skattesats till kommun och landsting			
	Kommunernas ekonomi	Soliditet, kommun och landsting			
	Marknadsförsörjning				
3.3	Tillväxt	BNI per capita (invånare) och ...			
	BRP	BRP. Ev också per sektor/branschgrupp			
	BRP	BRP per capita alt BRP/sysselsatt. Ev också sektorsuppdelat.		x	
	"Arbetsproduktiviteten"	Lönesumma per förvärsarbetande/sysselsatt	x	x	
	Lönesumma	Lönesumma per pers m lön > riket, tkr			
3.3	Tillväxt (forts)	... årlig tillväxttakt			x
	BRP	BRP, tillväxttakt i %			

	BRP	BRP per sektor, tillväxttakt i % eller indes			
	Arbetsprod och försörjningsförmåga	Förändring i arbetsproduktivitet resp försörjningsförmåga	x		
	Konvergens/divergens	Regional konvergens/divergens i försörjningsförmåga resp arbetsproduktivitet	x		
	Lönesumma	Lönesumma, utveckling			
	Omsättning	Företagens omsättning (utveckling)			
	Fastighetspris	Fastighetsprisindex för småhus, utveckling			
	Konjunktur	Konjunkturindex			
3.4	Inflation	Konsumentprisindex, årsmedeltal			
3.5	<i>Reallöner</i>	<i>Real månadslön före skatt</i>			
	Medelinkomst	Medelinkomst			
	Medelinkomst	Medelinkomst för anställda 35-44 år, kommunjämförelse			
	Disponibel inkomst	Disponibel inkomst totalt			
	Disponibel inkomst	Disponibel inkomst per invånare			
	Disponibel inkomst	Disponibel inkomst per konsumtionsenhet/familj			
	Lönesumma	Lönesumma per capita	x		
	Lönesumma	Lönesumma			
3.6	<i>Arbetslöshet</i>	<i>Andel arbetslösa av arbetskraften</i>			
	Arbetslöshet	Antal arbetslösa			
	Arbetslöshet	Deltidsarbetslöshet			
	Arbetslöshet	Varsel			
3.7	<i>Arbetsstimmar per person</i>	<i>Antal arbetade timmar per person i arbetsför ålder (20-64år)</i>			
3.8	<i>FoU</i>	<i>Utgifter för forskning och utveckling i procent av BNP</i>	x		
	FoU	FoU-utgifter (i näringslivet) som andel av BRP			
	FoU	FoU årsverken på regional nivå			
3.9	<i>Forskning</i>	<i>Antal forskarutbildade per 1000 sysselsatta</i>			
	Forskning	<i>Andel sysselsatta med doktorsexamen</i>			
	Forskning	Andel sysselsatta FoU-inst och högskolor			
	Forskning	Utbyte FoU, andel utländska gästdoktorer/forskare som stannar i näringslivet			
	Forskning	FoU årsverken per 1000 inv 16-64 år			
3.10	Innovationer	Andel SME och stora företag med innovationssystem			

	Kreativ kompetens	Andel sysselsatta i Richard Floridas "kreativa klass"			
	Inkubator	Kommersialisering av forskning, antal företag i inkubator			
	Teknik/natur vet	Anställda vid nat vet/tekn FoU-inst, andel av riket			
	Teknisk/natur vet	Andel sysselsatta med tekn/nat vet treårig högskoleexamen			
	Patent	Antal patentansökningar per miljon sysselsatta			
	Patent	Antal nya patent			
	Patent	Sökta patent från företag med < 50 anställda			
3.11	<i>Humankapital</i>	<i>Andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning</i>			
	Eftergymn utb	Övergångsfrekvens till eftergymn studier			
	Eftergymn utb	Andel av bef 25-34 år med avslutad högskoleutb			
	Gymnasieutb	Antal 20-24 år med slutförd gymnasieutbildning		x	
	Högskolor och univ	Antal/andel studerande			
	Högskolor och univ	Studenter med distansutbildning			
	Högskolor och univ	Högskolenybörjare per 1000 inv			
	Utbildningsnivå	Utbildningsnivå i befolkn (i arbetsför ålder)	x		
	Utbildningsnivå	Utbildningsnivå i olika branscher (20-64 år)			
	Kunskapsnivå	Kunskapsnivå i företagen	x		
	Yrkesutbildade	Antal yrkesutbildade per år (gymn, yrkesprogr, arb utb, KY)			
3.12	Vidareutbildning	Kursdeltagande på och utanför arbetet			
	Kompetensutveckling	Antal timmar komp utv per anställd			
3.13	<i>Företagsklimat och ..</i>	<i>Anställda i små medelstora företag (SME) samt ...</i>			
		Andel anst på mkt stora arbetsställen (ej def)	x		
3.13	<i>Nya företag</i>	<i>... nya företag (i samma diagram som 3.13 ovan)</i>			
	Nya företag	Etableringsgrad, antal nya företag (/1000 inv)			
	Nya företag	Nyföretagande			
	Nya företag	Andel nya, nedlagda och kvarvarande arb ställen per 1000 pers 20-64 år	x		
	Nya företag	Genuint nyföretagande	x		
	Nya företag	Förnyelsetal, nystartade företag i % av befintligt företagsbest.			
	Entreprenörskap/företagande	Andel av bef 18-70 år som föredrar eget företagande framför anställning			
	Entreprenörskap/företagande	Attityd till entreprenörskap, enkät till ungdomar			
	Entreprenörskap/företagande	Speciella insatser skola-näringsliv i alla kommuner			
	Entreprenörskap/företagande	Andel egna företagare			
	Entreprenörskap/företagande	Entreprenörsklimat (entr inställning och etableringsgrad)			

	Företagare	Könsfördelning och åldersstruktur			
	Marknads- och försäljningskompetens	Andel sysselsatta inom marknadsorient. yrkesgrupper			
	Förmåga att driva gasellföretag	Antal gasellföretag per miljon sysselsatta			
	Långsiktigt företagande	Tillväxtförmåga och överlevnadsgrad bland nystartade företag tre år efter start			
	Långsiktigt företagande	Antal konkurser			
	Företagarklimat	Rankning, Svenskt näringsliv			
	Sysselsättningsutv	Sysselsättningsutv i nya, nedlagda och kvarvarande växande resp krympande arb ställen	x		
	Sysselsättningsutv	Sysselsättningsutveckling			
	Sysselsättningsutv	Sysselsättningsutveckling fördelat på sektorer			
	Sysselsättningsutv	På LA-regioner och kommuner			
	Sysselsättningstillväxt	Årlig sysselsättningstillväxt			
	Andel av sysselsättningen i offentlig resp privat sektor		x		
	4 Social sammanhållning				
	4.1 Ekonomisk utsatthet	Andel av befolkningen med en disponibel inkomst under 60% av medianinkomsten		x	x
	4.2 Demografisk försörjningsbörda	Äldre, barn och unga i förh t bef 20-64 år			x
	Befolkning	Befolkning i olika åldrar			
	Snara pensionsavgångar	T ex förvärvsarb pers 55 - 64 år i procent av alla förvärvsarbetande	x		
	4.3 Inkomstfördelning	Fördelningen av disponibla inkomster per konsumtionsenhet (s80/s20)			
	4.4 Ekonomiskt utsatta barn	Andel barn i hushåll med en disponibel inkomst under 60% av medianinkomsten			
		Förvärvsinkomst för ensamstående föräldrar			
	4.5 Ekonomisk kris	Andel av befolkningen som är i ekonomisk kris			
	Ekonomisk kris	Andel av bef under riksnormen för försörjningsstöd			
	4.6 Utrikes födda i ekonomisk kris	Andel av utrikes födda som befunnit sig i ekonomisk kris			
	4.7 Regional befolkningsförändr	Befolkningsförändr i länen (ev åldersuppdelad)			
		Befolkningsförändring per LA-region			
	Befolkningsutveckling	Naturlig, nettoimmigration, total bef utv	x		

	Befolkningsutveckling	Relation kv/m i åldern 20-44 år			
	Befolkningsutveckling	Andel 0-19 år och andel 20-39 år			
	Nativitet och mortalitet	Antal födda och avlidna, resp tillväxt antal födda			
	Flyttning	Flyttningsnetto			
	Flyttning	Inrikes in- och utflyttning efter ålder			
4.8	<i>Långtidsarbetslöshet</i>	<i>Långtidsarbetslösa</i>	x	x	
	Långtidsinskrivna		x		
	Matchningseffektivitet		x		
	Långtidssjukskrivningar	Utflyde från långtidssjukskrivn, antal pers, ålder, samt till vilken status	x		
	Långtidssjukskrivningar	Avslutade långa sjukfall (>60 dgr) per 1000 försäkrade			
	Förtidspension	Inflöde till förtidspension, antal pers, ålder, samt från vilken status	x		
	Förtidspension	Förtidspensionärer			
	Utanför arbetskraften	Spec av vad pers utanför arbetskraften har för status (högskolestud, förtidspens, arb marknads pol åtg, långtidssjukskrivna)	x		
	Öppen arbetslöshet (och deltagande i konjunkturberoende program)		x		
4.9	<i>Ungdomsarbetslöshet</i>	<i>Andel av ungdomar som är arbetslösa</i>			
	Ungdomar, sysselsättningsgrad				
4.10	Utrikes födda, sysselsättn	Arbetslöshet och/eller sysselsättningsgrad för utrikes födda			
	Utrikes födda, sysselsättn	Andel förvärvsarbetande för utlandsfödda			
	Utrikes födda, sysselsättn	Andel sysselsatta utrikes födda med bosättning i Sverige 0-4 år			
	Utrikes födda, sysselsättn	Andel sysselsatta utrikes födda i regionala kluster			
	Arbetskraftsinvandring	Andel av den totala svenska nettoinvandringen			
	Utom Norden födda	Arbetslösa/arbetskraft			
	Utom Norden födda	Antal anställda med utomnordisk bakgrund			
	Utländsk bakgrund	Sysselsättning			
		Andel invandrade som arbetar med sitt yrke/utbildning (utredningsuppdrag)			
	Utrikes födda, utbildning	Utbildningsnivå			
	Mottagning	Tid från anländande till beslut			

4.11	Funktionshindrade, sysselsättning	Arbetslöshet och sysselsättningsgrad för personer med funktionshinder			
4.12	<i>Sjukfrånvaro</i>	<i>Sjukskrivningar, aktivitetsersättningar</i>			
4.13	<i>Fertilitet</i>	<i>Antalet barn en kvinna skulle få under sin livstid om dagens fruktsamhetsnivå skulle bestå i alla åldrar</i>			
	Födelseetal	Antal födda barn per kvinna i fertil ålder	x		
	Födelseetal	Födelseetal per kvinna			
4.14	<i>Föräldraledighet</i>	<i>Uttag av föräldraledighet och tillfällig föräldraledighet</i>			
4.15	<i>Jämställdhet, löner</i>	<i>Lönegap mellan män och kvinnor (justerad och ojusterad)</i>			
	Jämställdhet, löner	Kvinnors lön som del av mäns lön (inom olika sektorer)			
	Jämställdhet, löner	Index över inkomstfördelning (gini-index)			
4.16	<i>Jämställdhet, chefer</i>	<i>Andel kvinnor och män i ledande positioner tex politiken, näringslivet</i>			
	Jämställdhet, chefer	Inflytande, andel k/m i ledande pos, t ex kf och ks			
	Jämställdhetsindex				
4.17	<i>Valdeltagande</i>	<i>Valdeltagande</i>			
	Politik	Andel 15-85 år som är intresserade av politik			
		Andel 15-85 år som anser att de har goda möjligheter att påverka politiska beslut			
		Förtroende för politiker			
		Skattebetalningsvilja			
4.18	Utrikes födda, valdeltagande	Valdeltagande bland utrikes och inrikesfödda			
4.19	Förtroende för media	Allmänhetens förtroendet för olika medias innehåll			
	Förtroende för EU	Citizens confidence in EU institutions			x
4.20	Trygghet i skolan	Andel av eleverna som känner sig trygga i skolmiljö			
4.21	<i>Grundkrav i skolan</i>	<i>Andel av eleverna i åk nio med slutbetyg som ger gymnasiebehörighet och andelen av eleverna som inte fått slutbetyg från gymnasieskolan inom fyra år</i>			
	Grundkrav i skolan	Grundskoleelever utan gymnasiebehörighet			
	Grundkrav i skolan	Skolbetyg, faktiskt meritvärde			
	Grundkrav i skolan	Skobetyg, meritvärde utifrån elevernas bakgrund			

4.22	Trångboddhet	Andel med trångboddhetsnorm 3, per hushållsstorlek			
	Trångboddhet	Genomsnittligt antal boende per rum			
4.23	Ensamhet	Andel av befolkningen utan en nära vän			
	Ensamhet	Sociala kontakter, andel som varje vecka umgås med anhörig/vän/granne/arb kamrat			
4.24	Kulturkonsumtion	Frekvens av bokläsning och bio- och teaterbesök			
4.25	<i>Dator och bredband</i>	<i>Andel av befolkningen med dator, bredband</i>			
	Tillgång till bredband	ej definierad	x		
5	Miljö och klimat				
5.1	<i>Växthusgaser</i>	<i>Utsläpp av växthusgaser per sektor jmf med målet 50% minskning till 2050 jmf 1990</i>			
	Växthusgaser	Utsläpp av växthusgaser per sektor jmf med Kyotoavtalet		x	
		Totala utsläpp av växthusgaser			x
5.2	Farliga ämnen	Halter av långlivade organiska ämnen i bröstmjök			
5.3	Farliga kemikalier, mängd	Mängd årlig användning av hälsfarliga kemiska produkter			
5.4	<i>Temperaturförändringar</i>	<i>Årsmedeltemperatur i Sverige och globalt</i>			
5.5	Koldioxidutsläpp från hushållen	Totalutsläpp av CO2 från hushållen, dvs direkta, indirekta och utsläpp i andra länder			
	Koldioxid	Fossil koldioxid kg (/invånare) (och fördelat på sektorer)			
	Andel förnybar energi	Uppvärmning, fordonsbränsle, el			
5.6	Utsläpp av kväve och fosfor	Nettoutsläpp av N och P från mark till hav			
	Vattenkvalitet	Föroreningar i dricksvatten			
5.7	<i>Ozonnedbrytande ämnen</i>	<i>Utsläpp av ozonnedbrytande ämnen</i>			
	Ozonnedbrytande ämnen	Konsumtion av ozonförstörande ämnen			
5.8	<i>Luftkvalitet</i>	<i>Halt av N2O, S2O och partiklar i luft och marknära ozon</i>			
	Luftkvalitet	Partiklar, bensen, Nox			
	Luftkvalitet	Nox i luft			

5.9	Trafikbuller	Andel av befolkningen som är besvärad av trafikbuller			
5.10	Radon	Andel radonmätta flerbostadshus med förhöjda halter			
5.11	Biodiversitet	Antal hotade och utrotade arter (ev. inkl. husdjur, kulturväxter)			
	Biodiversitet	Rikedom av utvalda nyckelarter			
	Biodiversitet	Hotader arter, utrotade och hotade arter som andel av undersökta arter			
	Biodiversitet	Nyckelbiotoper, area av utvalda nyckelbiotoper			
	Biodiversitet	Odlingslandskap, areal med miljöstödd			
	Biodiversitet	Index			x
5.12	Torskbeståndet	Bestånd av torsk jämfört med miljömålet			
	Fish catches	Fish catches outside safe biological limits			x
5.13	Skyddad natur	Andel skyddad mark och vatten av total areal			
	Skyddad skog	Skyddad skogsmark (i förhållande till delmål)			
5.14	Miljöskatter	Miljöskatter uppdelat på typ av skatt			
5.15	Närhet till naturen	Andel av bef som har tillgång till grönområde inom 250 m från bostaden			
	Miljö, övrigt				
	Fysiska resurser	Uttag av ballastmaterial			
	Fysiska resurser	Förbrukning av fysiska resurser som andel av konsumtionen			
	Metallutsläpp	Årliga utsläpp av Cd, Hg, Pb från tillståndspliktig verksamhet			
	Utsläpp/nedfall av försurande ämnen				
	Deposition	Kvävedeposition			
		Svaveldeposition			
	Exploateringsgrad av kusten				
6 Global utveckling					
6.1	Bistånd	Biståndets andel av BNI			x
6.2	Koldioxidutsläpp i i-, och u-länder	CO2-utsläpp per inv. i Sverige jämfört med utvecklingsländerna och OECD-länderna			

6.3	Handel med fattiga länder	Sveriges export/import av varor till och från de 49 MUL-länderna (minst utvecklade länderna)			
6.4	Fattigdom i u-länder	Fattigdomsmått i U-länderna			
	Geografi, rörlighet av människor och regionförstoring				
	Tillgänglighetsindex		x		
	Tillgänglighet till arb mark	Antal LA reg			
	Tillgänglighet till arb mark	Kvinnors tillgänglighet, antal LA reg			
	Tillgänglighet till arb mark	Antal arbetsställen som nås med 30 min bil eller 45 min kollektivt			
	Tillgänglighet till arb mark	Andel av förv arb efter hur många sysselsättn tillf de når inom 30/45 min			
	Tillgänglighet till arb mark	Tillgänglighet till arb tillf med högskoleutb personal inom 30/45 min			
	Restid	1 h restid med tåg från reg centra till flyg och hamn			
	Inpendling till regionen/kommunerna		x		
	Utpendling från regionen/kommunerna		x		
	Nettopendling				
	Potential till regionförstoring		x		
	Utbredning av distansarbete	ej definierad	x		
	Infrastruktur	Väsentligt tidigarelagda investeringar			
	Kompetensförsörjning				
	Yrkesmässig fördelning i befolkn i arbetsför ålder		x		
	Möjlighet att rekrytera från egna regionen, via pendling respektive via inflyttning		x		
	Flexibelt arbetsliv	Obalans, utbud och efterfrågan på arbetskraft			
	Näringslivets struktur och dynamik, ekonomiskt nyskapande				
	Branschbredd		x		
	Branschfördelning	Sysselsättningsmässigt	x		
	Specialiseringsindex		x		
	Specialisering	Specialiseringskvot i förh till riket, index			

	Besöksnäring	Antal övernattningar			
	Besöksnäring	Andel av antalet gästnätter i Sverige			
	Besöksnäring	Utländska besökare (gästnätter)			
	Besöksnäring	Gästnätter nivå, relation till folkmängd			
	Besöksnäring	Gästnätter, utveckling			
	Besöksnäring	Antal internationella arrangemang			
	Besöksnäring	Kronor per övernattning/besök			
	Hushållstjänster	Privata och off tjänster i hushållen per befolkning			
	Social ekonomi	Antal företag inom den sociala ekonomin			
	Företagstjänster	Andel sysselsatta inom företagstjänster			
	Förmåga till regional specialisering	Andel sysselsatta i regionala kluster			
	Könssegregation	Högskoleutbildningar, andel kv och män			
	Könssegregation	Högskola, andel kv på olika utbildningslinjer			
	Könssegregation	Näringsgrenar, fördelning kvinnor och män			
	Stad och land				
	Bef på landsbygden	andel av bef på landsbygden			
	Nybebyggelse	Andel nybyggda bostäder utanför huvudorten			
	Boende och byggande				
	Byggande	Färdigställda lägenheter i nybyggda hus efter hustyp/upplåtelseform			
		Nybyggnation av lägenheter, netto			
	Hemlösa	Antal hemlösa			
	Bostadssegregation	Antal grannskap och befolkning i skilda områdestyper			
	Bostadssegregation	Barn 0-17 år efter grannskap och föräldrar arbetslöshet			
	Bostadssegregation	16 åringar efter grannskap och behörighet till gymnasieskola			
	Bostadssegregation	Etnisk sammansättning av bef i grannskap kring mellanst skolor			

	Transporter, utöver kollektivtrafik				
	Hållbara transporter				
	Godstrsp	Godsvolym trsp med jvg för utskeppning			
	Fordonskilometer	Vehicle-km and GDP at constant price			x
	Energikonsumtion	Energy consumption by transport and GDP at constand prices			x

	Diverse				
	EUs program	Utnyttjande av EUs sjätte ramprogram av total			
	Hållbar energi				
	Ungdomars engagemang och delaktighet	Enkät till ungdomar			
	Integration över Öresund	Flera indikatorer			
	Skuldkvot				
	Konsumtion	Total konsumtion och BNP vid konstanta priser			x
	Mtrl-konsumtion	Inhemsk mtrlkonsumtion och BNP vid konstanta priser			x
	Prisnivå			x	
	Naturmiljö, kultur och kulturarv?				
	(jmf nat strat reg utv)				

I detta PM lämnas handlingsgruppens förslag på hur man, i det regionala tillväxtarbetet, kan arbeta med indikatorer för hållbar utveckling.

Diskussionen utgår från de nationella indikatorerna för hållbar utveckling.

PM:et kan förhoppningsvis utgöra ett av flera underlag för det fortsatta arbetet med indikatorer för hållbar regional utveckling.

Detta PM har utarbetats av "Handlingsgruppen för hållbar utveckling i RTP-processen". Gruppen har bildats på initiativ av de regionala kontaktpersonerna för regionala tillväxtprogram (RTP), vilka framfört önskemål om att länen tillsammans ska vidareutveckla arbetet med hållbar utveckling, framför att varje län skall göra detta på egen hand. Gruppens uppgift är att ta fram och genomföra en handlingsplan för hur hållbar utveckling kan tydliggöras och utvecklas i RTP-processen, dvs hur hållbar utveckling med dess tre aspekter skall arbetas in i RTP och tillämpas vid genomförande samt i samband med uppföljning och utvärdering. Gruppen har administrativt stöd från Nutek.

Text: Carolina Gunnarsson, carolina.gunnarsson@kalmar.regionforbund.se

Ordförande: Agneta Mårdsjö, agneta.mardsjo@vgregion.se

Sekreterare: Carolina Gunnarsson, carolina.gunnarsson@kalmar.regionforbund.se

Kontaktperson Nutek: Susanne Edfeldt, susanne.edfeldt@nutek.se